

RICHTLIJN DIAGNOSTIEK EN BEHANDELING VAN AFASIE

*Samenvatting versie
voor mensen met afasie en naasten*

**'Afasie is een taalstoornis, geen
intelligentiestoornis'**

Stichting Afasie Nederland

Juli 2017

Inhoud

Inleiding	3
H1: Over de richtlijn	4
H2: Over afasie	5
H3: Meetinstrumenten	7
H4: Factoren die herstel van taal voorspellen op lange termijn	10
H5 Invloed van duur en intensiteit van afasietherapie op herstel	12
H6: Afasie in combinatie met andere stoornissen	15
H7: Therapie om woordvinding te verbeteren	17
H8: Standaard taaltherapie of een nieuwe behandelmethode?	19
H9: Communicatietraining van gesprekspartner(s)	21
H10: Voorlichting over afasie en de gevolgen	22
H11: Afasie bij mensen die meer dan één taal spreken	23

Colofon:

Tekst: Wieke van Dun, Van Dun CommunicatieAdvies & MediaCoaching
Beeld: Edwin Stoop, Sketching Maniacs

Inleiding

Dit is de **samenvatting** van de **Richtlijn** 'Diagnostiek en behandeling van afasie, de versie voor mensen met afasie en hun naasten'.

Deze richtlijn is in 2015 gepubliceerd. Omdat het over **patiëntenzorg** gaat, is een versie voor **mensen met afasie** en **naasten** gemaakt.

Dat is een document van 50 pagina's. Te **veel tekst** voor sommige mensen met afasie. Daarom is een **samenvatting** gemaakt van dat document.

Er is voor gekozen om de **tekst** zo **makkelijk** mogelijk te maken. Uit onderzoek blijkt dat dit **lettertype** en deze **lettergrootte** het **best** leest.

De informatie in deze richtlijn gaat alleen over **logopedische zorg**.

In totaal zijn er **40 aanbevelingen** opgeschreven.

Deze aanbevelingen zorgen ervoor dat mensen met afasie in Nederland **goede logopedische zorg** krijgen.

Op pagina 24 staan de **40 aanbevelingen**.

Woorden in **blauw** staan **in een bijlage** uitgelegd.

H1: Over de richtlijn

Wat is een richtlijn?

In een **richtlijn** staan **aanbevelingen** voor diagnostiek en behandeling van patiënten. Een richtlijn wordt ontwikkeld **voor** en **door zorgverleners** binnen een beroepsgroep. Het is een hulpmiddel om **kwaliteit** van zorg te **verbeteren**.

In deze richtlijn staan aanbevelingen voor **diagnostiek**, **behandeling** en **nazorg** voor mensen met afasie.

Afasie kan ontstaan door **hersenletsel**. Afasie heeft een grote invloed op de **communicatie** mogelijkheden van mensen.

Logopedie kan de gevolgen van afasie beïnvloeden.

In de Richtlijn 'Diagnostiek en behandeling van afasie' zijn **9 vragen** beantwoord. Dat betekent dat in de **versie** voor mensen met afasie en hun naasten (én in deze samenvatting) **alleen** die 9 onderwerpen besproken zijn. Deze tekst gaat alléén over de richtlijn.

H2: Over afasie

Wat is afasie?

Afasie is een **taalstoornis**. Afasie is **geen** intelligentiestoornis.

Afasie kan het gebruik van **taal** op verschillende manieren **verstoren**. Mensen met afasie kunnen **moeite** hebben met één of meer onderdelen:

- spreken
- lezen
- begrijpen van taal
- schrijven

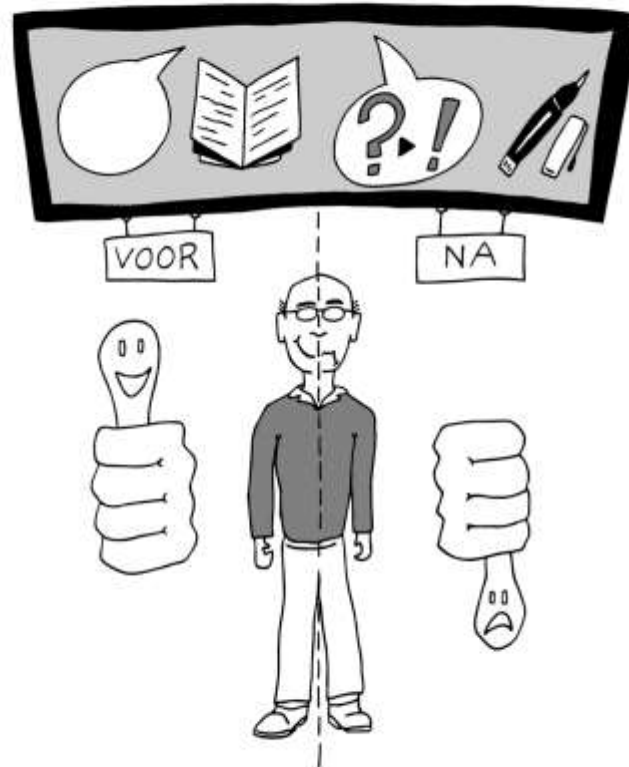

Afasie is voor iedereen **anders**. Ook de **vorm** en de **ernst** van de afasie kunnen erg verschillen per persoon.

Hoe ontstaat afasie?

Afasie ontstaat door **niet-aangeboren hersenletsel**.

Dat is een **beschadiging** aan de hersenen die ná de geboorte is ontstaan.

Door bijvoorbeeld een **beroerte**, een tumor of een ongeval.

In deze tekst gaat het over afasie ontstaan door een **beroerte**.

Een beroerte is een **hersenvloeding** of **herseneninfarct**.

Bij afasie is het **taalgebied** in de hersenen **beschadigd** door de beroerte.

H3: Meetinstrumenten

Diagnostiek

Om een diagnose te stellen bepaalt de logopedist de **vorm** en de **ernst** van de **afasie**.

Zij onderzoekt de **stoornissen** in het gebruiken van taal. Bijvoorbeeld: Heeft u moeite met woordvinding? Heeft u moeite met begrijpen van taal? Ook bepaalt de logopedist wat de **beperkingen** zijn in het **handelen**. Bijvoorbeeld: Kunt u nog telefoneren? Kunt u nog boodschappen doen?

De logopedist heeft verschillende **meetinstrumenten** om tests af te nemen.

Door het **herhalen** van tests kan de logopedist meten of de behandeling **effect** heeft.

De **ernst** van afasie is onderverdeeld in:

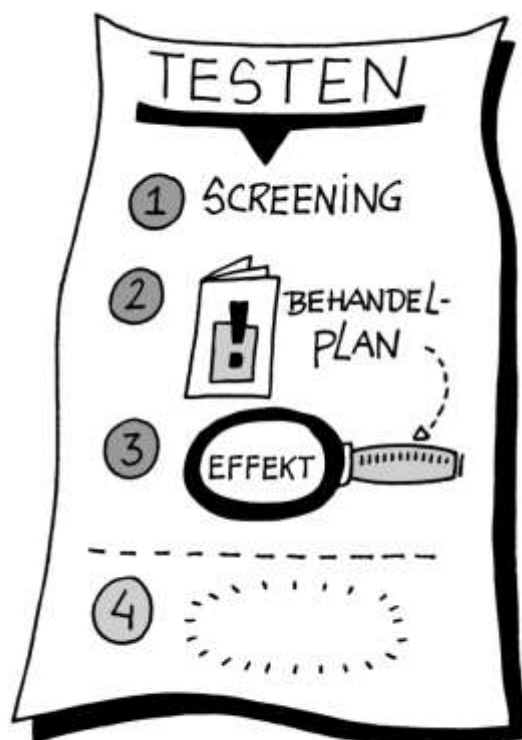
- lichte afasie
- matig-ernstige afasie en
- ernstige afasie.

De logopedist bepaalt de **ernst** van de afasie met **uitslagen** van de tests en met **eigen bevindingen**.

In deze richtlijn is **landelijk** afgesproken **welke tests** afgenomen kunnen worden en wat de **beste meetmomenten** zijn.

Testmomenten

Het is belangrijk om op het **juiste moment** de **juiste tests** af te nemen.

1^e testmoment

Het eerste testmoment is **vlak na het ontstaan** van de afasie. De meeste mensen bevinden zich op dat moment in een ziekenhuis. De test is een korte afasiescreening.

2^e testmoment

Na ongeveer **3 weken** na de beroerte volgt een **uitgebreide** testafname. Zo wordt duidelijk welke problemen u met taal heeft. De logopedist stelt een **behandelplan** op.

3^e testmoment

Na ongeveer **3 maanden** doet de logopedist **nieuwe testen**. Dan is duidelijk of de therapie het gewenste effect heeft gehad.

4^e testmoment

Soms volgt een vierde testmoment.

H4: Factoren die herstel van taal voorspellen op lange termijn

Hoe is het verloop van afasie?

Afasie is voor iedereen anders. Het **verloop** van afasie is daardoor ook voor iedereen **anders**.

Deze richtlijn gaat over **herstel** van het gebruik van **taal** en herstel van **communicatie**.

Er zijn veel **factoren** van **invloed** op het **herstel**. Het is nu nog niet precies bekend welke mensen met afasie op lange termijn goed zullen herstellen van afasie en welke niet. Een **voorspelling** met zekerheid is **niet** te geven.

Factoren die **mogelijk** van invloed zijn op herstel zijn:

- de **leeftijd** van mensen met afasie
- het **soort** beroerte
- **opleidings**niveau
- **ernst** van de **beroerte**
- **ernst** van de **afasie**

Het **grootste herstel** in het gebruik van taal gebeurt in de **eerste 3 maanden** na de beroerte. Er zijn meestal **geen grote** veranderingen na **6 maanden**.

Herstel van de communicatie gaat vaak **langer** door.

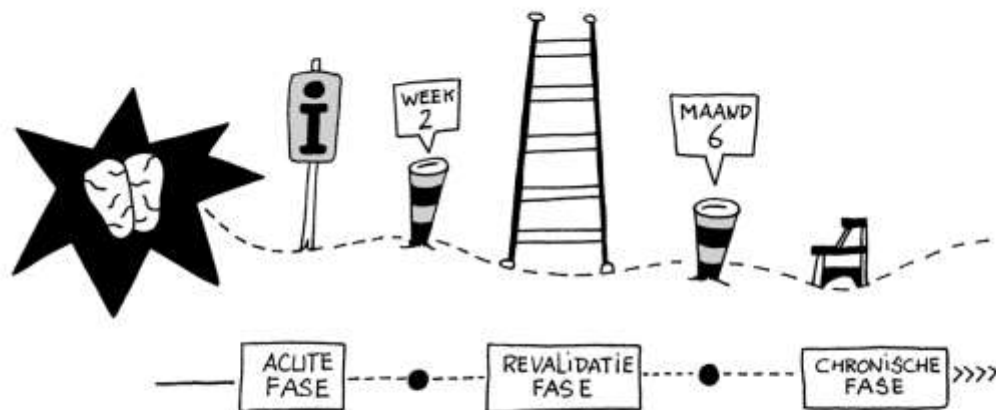
Mensen kunnen **nieuwe vaardigheden** leren waarmee zij beter **communiceren**. En nieuwe **compensatietechnieken**. Sommige mensen met afasie ervaren jaren na het ontstaan van de afasie nog **voortgang** in communicatie. Dit kan leiden tot meer **zelfredzaamheid**.

H5 Invloed van duur en intensiteit van afasietherapie op herstel

Een afasiebehandeling is altijd **maatwerk**. De verschillen tussen mensen met afasie kunnen heel groot zijn.

In het **herstelverloop** van afasie hanteren **logopedisten 3 fasen**:

- acute fase
- revalidatiefase
- chronische fase

De **acute fase** bestaat uit de **eerste 2 weken** na de beroerte. In deze fase is **voorlichting** over **afasie** en communicatie heel belangrijk.

De **revalidatiefase** is de fase van ongeveer **2 weken na** de beroerte tot **6 maanden daarna**.

In deze fase vindt het **grootste herstel** plaats. Dit herstel verschilt heel erg per persoon. Soms herstellen mensen in het begin **spontaan goed** en snel. **Training** kan het herstel vergroten.

Na 6 maanden spreken **logopedisten** over **chronische** fase.

Behandeling

De logopedische behandeling richt zich op:

- herstel van taal
- activiteiten en participatie
- omgevingsfactoren

Doel van de logopedische behandeling is:

- **verbeteren** van communicatie
- **verminderen** van de **gevolgen** van de afasie op het persoonlijke leven en de omgeving
- **leren communiceren** met ondersteunende communicatiemiddelen (gebaren, tekenen, technisch

hulpmiddel).

Het is belangrijk om het **aantal behandelingen** per dag of week **af te stemmen** op de mogelijkheid van mensen met afasie. Er moet een goede **balans** zijn tussen alle behandelingen.

Het lijkt het **best** om **binnen 3 maanden** na ontstaan van de afasie te **starten** met **intensieve** therapie.

Behandeling is **zinnig** zolang er **voortgang** gemeten wordt.

De behandeling gaat ook over **deelname** aan het **dagelijks** leven. **Afasiecentra** kunnen hier ook een rol in spelen. Deze centra zijn gespecialiseerd in het bieden van **begeleiding**. Zij kunnen een rol spelen bij **lotgenotencontact** en **nazorg**. Kijk op www.afasiecentrum.nl voor een **overzicht** van de **afasiecentra**.

H6: Afasie in combinatie met andere stoornissen

Beroertes die afasie veroorzaken kunnen ook **andere stoornissen** veroorzaken.

Veel mensen met afasie hebben naast **taalproblemen** ook **problemen** met:

- (uit)spraak
- motoriek (bijvoorbeeld door halfzijdige verlamming)
- planning van bewegingen
- visuele problemen
- andere cognitieve functies:
  - **tempo** van **informatieverwerking**
  - geheugen

- handelen
- veranderingen in **emoties** en **gedrag**

Het is belangrijk om bij het stellen van de **diagnose** en de opzet van een **behandeling** ook naar **andere problemen** te kijken.

Het kan moeilijker zijn om iets **nieuws** aan te leren.

De logopedist werkt samen met een **neuropsycholoog** en **ergotherapeut**. En eventueel met een **klinisch linguïst**.

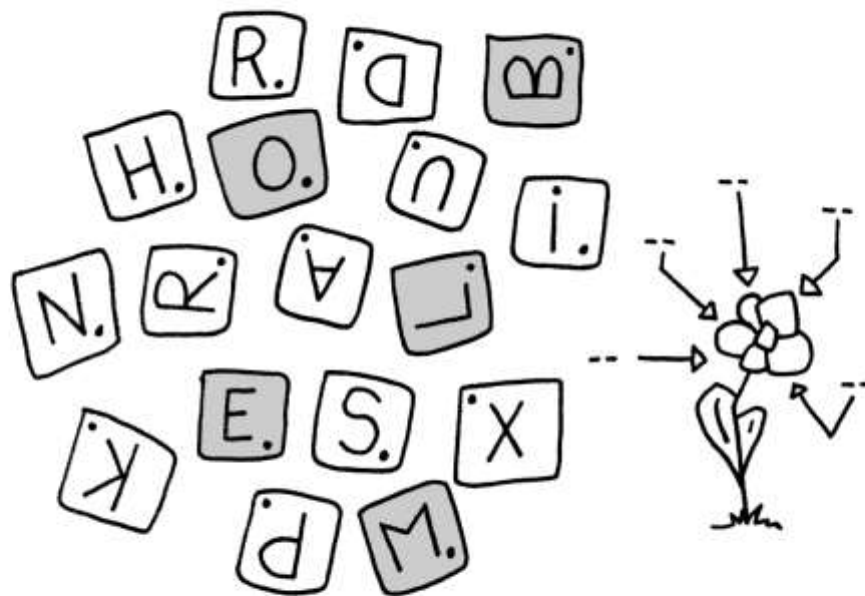
Zij brengen de **problemen** in kaart. De logopedist weet dan wat de **optimale behandeling** is.

H7: Therapie om woordvinding te verbeteren

De meeste mensen met afasie hebben problemen met het **vinden** van **woorden**. Veel mensen vinden dit het **moeilijkst** aan afasie.

Vaak is een **hoofddoel** van de behandeling het verbeteren van de **woordvinding**.

Zolang er nog **herstel in de hersenen** te verwachten is, kiest de logopedist voor **stimulatietherapie**. Wanneer er **geen** herstel in de hersenen te verwachten is, kiest de logopedist voor **strategietraining**.

Stimulatietherapie

Deze therapie is gericht op **het weer op gang brengen** van **taal**. Dit kan alleen in de fase dat **spontaan herstel** optreedt. Het doel is om op dezelfde manier taal te gebruiken als voor de beroerte.

Strategietraining

Mensen met afasie leren een strategie toe te passen. Zij gaan **anders communiceren** dan voorheen. Door veel oefenen heeft het **nieuw aangeleerde gedrag** effect.

Er zijn 2 soorten strategietrainingen:

Faciliterende strategietraining

De logopedist helpt bij het **aanleren** van een **nieuwe** strategie. Dit kan door een **betekenis** te **omschrijven** van een woord. Of **hulp** te **vragen** aan de omgeving.

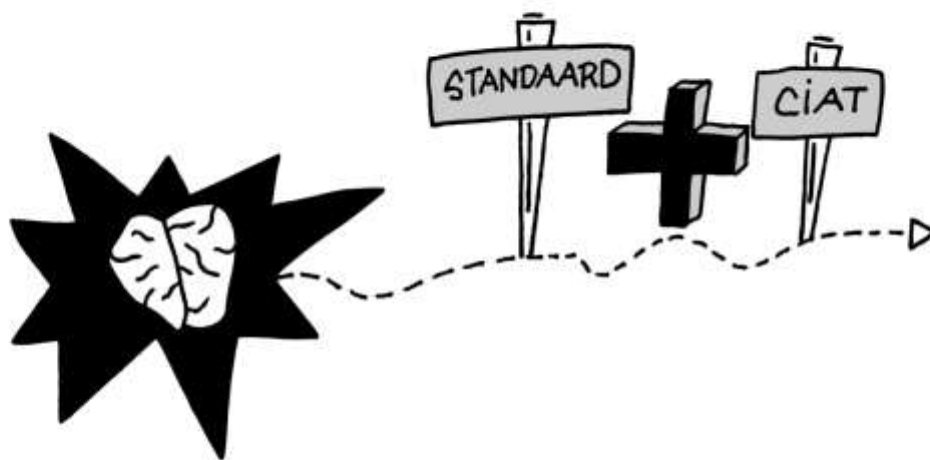
Compenserende strategietraining

Het doel is het **vervangen** van de **oorspronkelijke vaardigheid**. De logopedist leert **andere** vaardigheden en functies te gebruiken. Bijvoorbeeld door een woord op te **schrijven**, als benoemen niet meer lukt. Of het leren gebruiken van **hulpmiddelen**.

De logopedist overlegt met u over de **vorm** en **inhoud** van de behandeling.

H8: Standaard taaltherapie of een nieuwe behandelmethode?

De **standaard** taaltherapie is logopedie zoals die **gewoonlijk** wordt gegeven bij afasie. Die is hiervoor beschreven. Er is ook een nieuwe behandelmethode: **CIAT** of **CILT** genoemd.

CIAT richt zich alleen op **mondeling** uiten. Dit is een groepstraining waarin deelnemers in de behandeling '**moeten**' praten. Gebaren maken of opschrijven mag niet.

De **oefeningen** worden steeds **moeilijker**.

De **groep traint** vaak 3 uur per dag, verdeeld over 2 weken (30 uur). De groep oefent **vaak** en **intensief**.

Voor mensen met een **ernstige afasie** is de nieuwe methode **niet geschikt**. Het is nodig dat mensen taal kunnen produceren en dat lukt vaak niet bij een ernstige afasie.

De nieuwe methode CIAT kan de standaard taaltherapie **niet** vervangen. De meeste mensen met afasie hebben ook **andere hulpvragen**. Op het gebied van taalbegrip, lezen of schrijven.

De logopedist kiest in de **acute fase** voor **standaard** individuele **taaltherapie** en niet voor CIAT.

De logopedist bespreekt in de **revalidatiefase** met mensen met afasie de **keuze** voor standaard taaltherapie of CIAT.

De logopedist overweegt om in de **chronische** fase **standaard** taaltherapie of **CIAT** aan te bieden aan mensen met afasie.

H9: Communicatietraining van gesprekspartner(s)

Afasie heeft een **grote** invloed op het communicatievermogen. En daarmee op het **omgaan** met anderen.

Vlak na het **ontstaan** van de afasie richt de logopedist zich op het **herstellen** van de **communicatie** tussen mensen met afasie en hun **naasten** en de communicatie tussen **zorgverleners** en mensen met afasie.

Wanneer gesprekspartners **getraind** zijn in communiceren met iemand met een afasie, heeft dat **positieve gevolgen** voor mensen met afasie en hun gesprekspartners.

H10: Voorlichting over afasie en de gevolgen

Iedere patiënt heeft recht op **duidelijke informatie** over zijn **gezondheid**, zijn **behandeling** en op **inzage** van zijn **dossier** (**WGBO**, artikel 448).

De logopedist geeft **voorlichting** aan de mensen met afasie en de **naaste omgeving** over:

- afasie
- prognose
- behandeling
- begeleiding in het omgaan met afasie
- gevolgen van afasie in het dagelijks leven

Het is belangrijk om de **naasten** te betrekken bij de behandeling.

Als mensen met afasie in een **instelling** verblijven, vertelt de logopedist **andere zorgverleners** over de gevolgen van **afasie**. Andere zorgverleners kunnen zich dan **aanpassen** aan de communicatieve mogelijkheden van mensen met afasie.

De logopedist heeft ook **voorlichtingsmateriaal** voor mensen met afasie en diens omgeving.

H11: Afasie bij mensen die meer dan één taal spreken

In Nederland zijn ook **meertalige mensen** met afasie.

Wanneer **mensen met afasie** in **een land** wonen waar **niet** hun **moedertaal** wordt gesproken is de behandeling van afasie **anders** dan bij mensen die alleen de moedertaal spreken. Bij het stellen van een **diagnose** is het belangrijk om **beide talen** te onderzoeken.

Belangrijk is om te weten **hoe** de talen **voor de beroerte** gebruikt werden.

Vaak spreekt de logopedist maar **één** van de talen.

De Nederlandse logopedist kan samenwerken met een **tolk**.
Of met een Nederlandssprekend **familielid**.

Op de website www.hersenletsel.nl kunt u **kaartjes** bestellen 'ik heb afasie' in het **Frans, Duits** en **Engels**. De **brochure** 'Richtlijnen voor afasie' kunt u bestellen in het **Turks, Arabisch** en **Portugees**. De logopedist kan folders over afasie verzorgen in veel **verschillende** talen.